

Petrics Anna

KÖNYV NÉPÜNK ŐSEIRŐL

„A híres nartok, Urizmag, Hamic és Szoszlan egyszer vadászni mentek. Hét nap és hét éjjel bolyongtak a szakadékokban, de egyetlen vad sem került az útjukba. { ... } egy sötét erdő szélén egy fehér szarvas futott el előttük. Előkapták a felajzott fjaikat, üzőbe vették a szarvast.”

Ha az Olvasónak a kiragadott részlet alapján gyermekkori népmesék elemei, szereplői, nevezetes számok jutnak az eszébe, s ha még a csodaszarvasra is gondolt, jó úton indult el. Valóban olyan könyvet tart a kezében, amelynek eseménysora különleges, mesebeli helyszínekre kalauzolja el az érdeklődőt (pl. a Nap lányának palotájába, a Halottak országába), s utazása során csodálatos képességű hősökkel ismerkedhet meg.

Mégsem kisgyermekeknek szánt mesekönyv A Nap gyermekei című, 2008-ban a Püski Kiadónál megjelent alkotás. Az alcím sokat sejtet: a jászokkal közeli vérrokonoknak tartott oszétok (saját elnevezésük szerint: alánok) egykori hősmondáit tartalmazza ez a kötet. Olyan rövid, többnyire pár oldalas történeteket, amelyekből – épp a hősökön keresztül – egy egész nép: a *nartok* dicsősége magasodik ki.

De kik is ők valójában, s milyen kapcsolat fűz bennünket, jászokat ehhez a népcsoporthoz? Hogy került egyáltalán a kezünkbe, el egészen a Jászságba, Jászberénybe ez a könyv, s miben rejlik a jelentősége?

Minden fenti kérdésünkre választ kapunk a csaknem 400 oldalas könyv elolvasása során.

A népnév etimológiáját illetően ugyan megoszlanak a vélemények (érdekeség: a *nar* szó jelentése az oszétban a Nap főnévhez áll közel, a *t* pedig ugyanott a többes szám jele), ám ha a Nap gyermekeiről, az istenek kedvenceiről: a *nartokról* kívánunk megtudni valamit, mindenképp az oszétokhoz, a jászok vér- és nyelvrokonaihoz kell fordulnunk, „...akiktől származnak az ún. nart-regék”-írja Colarusso amerikai egyetemi tanár, a nart hősmondák jeles kutatója. A „dicső nartok”, a „hős nartok”, a „neves nartok” (ahogy olvassuk állandó jelzőiket az eposzban) harcias nép; hőseik, fő embereik: Urizmag, Szoszlan, Szirdon, Hamic, Batradz, Acamaz (hogyan csak a legnevezetesebbeket említjük) vágnak a dicsőségre, keresik, s – ugyan sokszor ádáz küzdelem árán – ki is vívják azt. A történetek tanúsága szerint valamikor matriarchátusban élhettek jász őseink ősei, a nartok: e hősmondák köz-ponti szereplője ugyanis egy nő, Satana, aki ha kell, nevelőanyaként, olykor varázslónőként, gazdasszonyként, de leginkább bölcs tanácsadóként áll előttünk. Azért nem hiányzik mellőle méltó párja, a jószágos öreg, az ősz szakállú Urizmag sem, aki a józanságot, ezt a sokkal inkább emberi, mintsem „mesebeli” tulajdonságot testesíti meg a műben.

Úgy tűnik, ezekben a mondákban ugyan különlegesek a szereplők (Szoszlanak, az egyik legkedveltebb nartnak a teste pl. damaszkuszi acélból volt, s egyedül a lábán lehetett megsebesíteni őt), ám cselekedeteik morális értékelése elmarad: a hősmondákban a *történet* legalább olyan fontos szereplővé válik, mint maguk a hősök.

A Nap gyermekei nem mesekönyv tehát, s nem is történelmi krónika: *eposz*. Hősköltemény egy letűnt világról, amelyet „...*a maga összhangjában, gazdagságában és tematikus motívumai kidolgozottságában a világ eposzirodalmának a leggrandiózusabb emlékeivel: az antik mítoszokkal, a hinduk, a germánok és a skandinávok eposzaival méltó módon lehet egy sorba állítani.*”

A fenti megállapítás Kovács J. Bélától, a nart eposz teljes szövegének első fordítójától származik, aki gondos tanulmányt is készített „a Nap gyermekeiről”. Munkája nyomán nagyon érdekes és értékes adatokról értesülhetünk.

Ki gondolta volna pl., hogy a nart eposzt először 1812-ben (!) említették? Igen figyelemre méltó tény az is, hogy a nart mondák publikálása oszét nyelven több mint 100 éve, az 1880-as-90-es években már megtörtént. A teljes műből korábban csak részletek jelentek meg Istvánovits Márton és Szabó István fordításában. A mű jelenleg prózai változatban olvasható, ám régebben létezett annak verses formája is, amelyet a nartok ősi húros hangszerén, a *fandiron* adtak elő.

Az a mű tehát, amely hozzánk, a Jászságba eljutott, egy olyan alkotás, amely kétségtelenül a *mi népünk őseiről* szóló, s minden túlzás nélkül állítható: világirodalmi jelentőséggel bíró olvasmány.

Azt nem tudjuk pontosan, mikor fogják tanítani az iskolákban a Gilgames eposz, a Kalevala mellett, mindenesetre – a tanulmány szerző szavait, s a megjelölt irodalmi jegyzéket figyelembe véve – ennek az eposznak a „nagyok” mellett van a helye.

S ha ebbe belegondolunk, csak örvendezni tudunk annak a ténynek, hogy éppen a mi, maroknyi jász népcsoportunk, s az ugyancsak nem nagy, kb. félmilliónyi oszét dicsekedhet ilyen jelentős művel...! Csoda az, hogy egyáltalán fennmaradt, hiszen a Kr. e. 8-7. századból származó műről alig van írásos emlékünke; a történetek jórészt szájhagyomány útján terjedtek.

Nagy kincs tehát a jász-alán hősmondákat tartalmazó kötet, s az, hogy itt, nálunk, a Jászságban, s városunkban is megtalálható, hozzáférhető. A lebilincselően érdekes olvasmány felfedezésére, izgalmas múltbéli „kalandozásra” biztatom a kedves Olvasót.

(A nap gyermekei: Nartok: Jász-alán hősmondák. Fordította: Kovács J. Béla Püski Kiadó, Budapest, 2008.)

KRÓNIKA A JÁSZSÁGI TELEPÜLÉSEK ELMÚLT ÉVI ESEMÉNYEIRŐL

JÁSZAPÁTI¹

2007

Május

1. 01. A városi sportpályán majálist rendeztek, melyen a Rácz Aladár Zeneiskola fúvósai, a Vágó Pál Iskola mazsorettjei, a Hétszínvirág és a Pátria Alapfokú Művészeti Iskola táncosai, valamint Nadas György lépett fel. JH.ápr.; JU.jun.; 5/2007 Ökj
2. 02. Megkezdődött a MÁV-os közmunkaprogram, melyben október végéig 70 fő vesz részt városunkból. 5/2007 Ökj
3. 05. 11. alkalommal került megrendezésre a Jászsági Gazdanapok rendezvénysorozat az Agro Centrum és az Ipari Park területén. Itt ünnepelte 35 éves fennállását a Muskátli Népdalkör. JU.jún.; JU.dec.; 5/2007 Ökj; N. május 5.; N. május 7.
4. 06. Budapesten a 2007. évi Sport-Jitsu Gyerek és Ifjúsági Magyar Bajnokságon a jászapátiak 18 arany országos bajnoki címet, 20 ezüst és 14 bronzérmét gyűjtöttek be. JU.jún.
5. 10. Zöld Pont Környezetvédelmi egyesület és a Vágó Pál Általános és Alapfokú Művészeti Iskola Madarak és fák napját tartott, melynek vendége Tallósy Béla volt. JU.jún.
6. 11. A Vágó Pál Általános és Alapfokú Művészeti Iskola sport napot szervezett. 5/2007 Ökj
7. 15. Jászapáti, Jászdózsa és Jászszentandrás önkormányzata közösen pályázik az Észak-alföldi regionális fejlesztési tanácshoz térfigyelő kamerák beszerzésére. N. május 1.
8. 19. A mozgássérült egyesület jászapáti csoportja Sárospatak-Tokajba szervezett kirándulást. JH.ápr.
9. 20. Pájer Antal pap és költő születésnapján Lisztóczy László irodalomtörténész mutatta be népes számú közönség előtt Jászapáti hitszónoka: Pájer Antal válogatott prédikációi című könyvet a Városi Könyvtárban. JU.jún.; máj.

Június

10. 01. Csaknem egy hónapos tüdőszűrést tartottak a városban. JH.máj
11. 02. A Művelődési Házban az önkormányzat Oktatási, Kulturális Bizottsága először szervezett óvodai Ki mit tud?-ot. JU.jún.; júl.; máj.

¹ Összeállította: Friczné Urbán Magdolna